

Opinnäytetyö (AMK / YAMK)

Esittävän taiteen koulutusohjelma

NESTAS12TE

2016

Tuomas Lehtonen

KEHÄ: REFLEKTIO LUOVASTA PROSESSISTA

– Kokemuksia luovuuden esteistä ja edistäjistä

OPINNÄYTETYÖ (AMK / YAMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Esittävän taiteen koulutusohjelma | Teatteri

2016 | Sivumäärä 26

Mervi Rankila-Källström

Tuomas Lehtonen

KEHÄ: REFLEKTIO LUOVASTA PROSESSISTA

– Kokemuksia luovuuden esteistä ja edistäjistä

Opinnäytetyö käsittelee luovan prosessin haasteita ja vaiheita taiteen tekemisen näkökannasta. Esimerkkitapauksena käytän omaa prosessiani käsikirjoittajana ja ohjaajana teatteriesityksessä Kehä, joka toimi käytännöllisenä opinnäytetyönäni. Esitys kertoo kuvitteellisesta tilasta nimeltään Kehä, jonne kourallinen ihmisiä on päätyneet. Se on filosofinen tarina ihmisistä, jotka ovat pettyneet elämään.

Tässä opinnäytetyöni kirjallisessa osuudessa käyn läpi yksityiskohtaisesti analysoiden tämän kyseisen luovan prosessini Kehän kanssa. Reflektoin omaa työskentelyäni ohjaajana ja käsikirjoittajana ideoinnista ensi-iltaan. Käsikirjoitusprosessista avaan lähtökotiani tekstile ja kerron tavoista, joilla tekstiäni työstin. Käyn läpi asioita, jotka auttoivat minua luomaan. Ohjaamisprosessista avaan muun muassa omia henkisiä estoja luovuuden vapaalle virtaamiselle. Tämän opinnäytetyön kirjoittamisen aikana olen oppinut ymmärtämään omia, ristiriitaisia tunteitani tätä produktiota kohtaan. Vaikka käyn läpi henkilökohtaista kokemustani, uskon monien tunteistani olevan hyvinkin yleispäteviä luovalla alalla työskenteleville. Pyrin kasaamaan asioita siitä, miten omaa luovuuttaan pystyy käyttämään mahdollisimman tehokkaasti hyödyksi. Tätä teen analysoimalla omia valintojani prosessissa ja reflektoimalla niiden toimivuutta. Asetan prosessin haasteelliset ja onnistuneet hetket arvioitavaksi. Oman ajatteluni tueksi olen perehtynyt kirjallisuuteen luovuudesta. Näistä teoksista olen löytänyt näkökulmia luovuudesta ja ehdotuksia siitä miten luovan prosessin haasteellisiin vaiheisiin kannattaa suhtautua.

ASIASANAT:

Luovuus, ohjaaminen, luova kirjoittaminen, teatteri, prosessi.

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Performing arts | Theatre

2016 | Total number of pages 26

Mervi Rankila-Källström

Tuomas Lehtonen

KEHÄ: REFLECTING THE CREATIVE PROCESS

– Experiences about obstacles and contributors of creating

The thesis deals with the challenges and the steps of creative process from perspective of art. An example of a case I will use my own process as a writer and director on theater presentation called Kehä. The performance tells a story about fictional state called Kehä, where a handful of people have ended up. It is a philosophical story about people who are disillusioned with life.

In this thesis I go through analyzing creative process with Kehä. I will reflect my own work as a director and writer of the play. I will open up my working habits as a writer. I go through the things that helped me to create. As in my directing process I will report about my mental obstacles towards free flowing creativity. During the writing of this thesis, I have learned to understand the mixed feelings towards the production. Even though I go through personal experience, I believe many of my feelings are easy to relate for many people. I will try to pile up things how creativity would be used as efficiently as possible. I will do this analyzing my own choices in the process and consider their functionality. In support of my own thinking I have been exploring literature about creativity. In these works I have found aspects of creativity and suggestions on how best to deal with challenging stages of the creative process

KEYWORDS:

Creativity, directing, creative writing, theatre, process

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 LUOVUUDEN KÄSITE	7
2.1 Päätöksellinen luovuus	8
2.2 Luova prosessi	9
3 KEHÄN TAUSTOJA	11
4 KIRJOITUSPROSESSI	14
4.1 Ideointi	14
4.2 Kirjoittaminen	15
4.3 Valmis teksti	18
5 OHJAUSPROSESSI	19
6 YHTEENVETO	24
LÄHTEET	26

1 JOHDANTO

Teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksen käytännöllinen opinnäytetyöni oli esitys nimeltään Kehä. Toimin siinä käsikirjoittajan ja ohjaajan ominaisuudessa. Tämä oli ensimmäinen oma tekstini, jota olen alkanut kirjoittamaan. Monella tapaa tämä produktio on osoittautunut minulle suureksi kouluksi teatterin tekemisestä. Se oli eittämättä tähänastisen elämäni suurin taiteellinen ponnistus. Juuri tästä syystä koin tarpeelliseksi ottaa sen aiheeksi kirjalliselle osuudelleni. Prosessi oli erittäin pitkä ja täynnä monia vaiheita. Mahdollisimman suuren opin saamiseksi koen tarpeelliseksi reflektoida sen läpi tarkasti itselleni.

Koska tämä haaste oli minulle ennen kokemattoman suuri, herätti se luonnollisesti paljon pohdiskelua minusta itsestäni ja taiteen tekemisestä. Monesti huomasin pohtineeni omaa luovaa panostani ja siten miten saan itsestäni mahdollisimman paljon irti.

Miten olla luova kun pitää olla luova? Tämä kysymys nousi pintaan sekä ohjatesani että kirjoittaessani. Näiden kahden prosessin kohdalla vaatimukset luovalle työskentelylle ovat tietysti hyvinkin erilaisia. Kirjoittaessa tekstiä pitäisi ilmestyä paperille tiettyyn ajankohtaan mennessä ja mielellään mahdollisimman tasokasta. Ohjatesa omaa kyvykkyyttä epäili. Luovuutta haittaavat tekijät liittyivät oman kokemukseni mukaan suurimmilta osin omiin epävarmuuden tunteisiin itsestään ja työstään.

Yllämainittu on toki vain yksi esimerkki luomiseen liittyvistä esteistä. Jokainen luovaa asiaa harjoittanut kuitenkin varmasti tunnistaa näitä erilaisia luomiseen liittyviä haasteellisia tunteita.

Tämä opinnäyte on laaja raportti taiteellisen osioni luovasta prosessista. Tarkoitus on käydä läpi luovat prosessini ohjaajana ja käsikirjoittajana yksityiskohtaisesti ja mahdollisimman rehellisesti omaa työskentelyäni tarkastellen. Ensiksi tulen hieman avaamaan luovuuden käsitettä ja sitä, mitä se tässä opinnäytteessä tarkoittaa. Tämän jälkeen tulen kulkemaan kronologisesti esityksen ideointivaiheesta ensi-iltaan. Tulen pohtimaan prosessini haasteita ja onnistumisen hetkiä. Tarkoitus on ennen kaikkea löytää tapoja oman luovuuden mahdollisimman hedelmälliseen käyttöön. Pohdin luovan prosessini haasteellisten tunteiden alkuperiä ja miten niihin kannattaisi suhtautua.

Kirjallisuus, johon olen perehtynyt aihetta tutkiessani sisältää paljon vinkkejä oman luovuutensa edistämiseen. Ensisijainen tiedonlähde olen kuitenkin minä itse. Kirjallinen

aineisto tukee oman kokemuksen analysointia. Aineisto auttaa minua jäsentämään omaa prosessiani ja sen vaiheita. Siitä olen löytänyt useasti määritelmiä omille kokemuksilleni.

Esimerkiksi yhtenä lähdeteoksenani on toiminut Bengt Renanderin (2003) kirja ”Luovan prosessin tunteet”. Se on toiminut minulle hyödyllisenä kirjana, jonka avulla olen oppinut ymmärtämään omia vaihtelevia tunteitani prosessissa Kehän kanssa. Lähdeteokseni ovat myös antaneet minulle käsitystä siitä, mihin asioihin kannattaa kiinnittää huomiota läpi käydessään omaa luovaa työskentelyään.

2 LUOVUUDEN KÄSITE

Sanaan *luovuus* tulet törmäämään tätä lukiessasi useasti. Vaikkakaan opinnäytteen tarkoitus ei ole koulua itse käsitettä perinpohjaisesti, näkisinkin silti tarpeellisena avata ensin käsitettä ennen menemistä itse aiheeseen. Avaan sitä yleisellä tasolla ja mihin sillä viitataan opinnäytteeni sisällä.

Luovuus-sanasta ensimmäiset mielenyhtymät menevät yleisesti taiteeseen. Luovuutta pidetään yleisellä tasolla taiteellisena lahjakkuutena. Vaikka opinnäytetyöni käsittelee luovuutta ennen kaikkea taiteen tekemisen näkökulmasta, on todettava, että luovuus on ennen kaikkea ihmisen perusominaisuus:

Luovaa ajattelua on etsiä tapoja, joiden ansiosta pitää siivota vain kerran viikossa. Luovuutta on keksiä, miten perheeltä kuluu viikoittaisiin ruokaostoksiin vähemmän aikaa tai rahaa. Luovaa ajattelua on muuttaa tiliöinti tapaa, jotta budjetoinnista tulee selkeämpää. (Tuominen & Koski 2007, 25.)

Kuten totesin, luovuus on ihmisen perusominaisuus, joten se on jokaisessa ihmisessä. Se on suorastaan ihmisen perustarve. Ihmisellä on tarve kehittyä kaiken aikaa ja löytää tehokkaampia ja käytännöllisempiä tapoja toimia. Ilman luovuutta ihminen ei olisi kehittynyt tähän pisteeseen, jossa se nyt on erinäisine keksintöineen ja saavutuksineen. Kuten ihmisten keksinnöt puhelimesta marjanpoimuriin, vastaa luovuuskin tarpeeseen. Se on ratkaisun keksimistä ongelmaan. Oli se ongelma sitten arkielämään liittyvä tai taiteen tekemiseen liittyvä.

Luova ajattelu tarkoittaa sitä, että synnytät yhdistelemällä ja rikkomalla olemassa olevia ajatusprosesseja uudenlaisia ajatuksia, ajattelutapoja, toimintamalleja tai ratkaisuja. Kuten älykkyystutkija Robert Sternberg kirjoittaa toimittamansa luovuutta käsittelevän artikkelikokoelman johdannossa, avainasemassa on kaksi ominaisuutta: uutuus ja tarkoituksenmukaisuus. (Järvilehto 2012, 101.)

Luovuuden käsitteen kokonaisuudessaan voisi rajata ihmisen tarkoitukselliseksi teoksi, joka saa aikaan jotain merkittävästi uutta tai ainutlaatuista. Teon pitää myös aiheuttaa hyötyä henkilölle itselleen tai muille.

Tämän lisäksi jaan itse mielessäni luovuuden karkeasti kahteen kategoriaan. On ns. arkiluovuutta, ja se on tiedostamatonta ja usein hyvin vaistonvaraista. Juuri sellaista, mitä yllä olevassa lainauksessa kuvaillaan. Pienet ratkaisut ja keksinnöt, joita me kaikki teemme elämämme lomassa.

2.1 Päätöksellinen luovuus

Sitten on tietoista luovuutta, jolloin tietoisesti yritetään luoda jotain. Tämä on juuri sitä luovuutta kun istut alas ja alat kirjoittamaan esimerkiksi opinnäytetyötäsi tai alat työstää maalausta. Enää kyse ei ole itseohjautuvasta vaistonvaraisista päätöksistä. Tällä kertaa luovuus lähtee päätöksestä. Olet saanut idean ja päätät alkaa työstää sitä.

Taiteilijalla on oltava tarvittava lahjakkuus, tavoite ja motivaatio. Lopullinen taideteos syntyy harvoin ilman kovaa työtä. Prosessia työstäessä on oleellista, että taitelija kestää sosiaalista painetta, perehtyy asiaansa, kykenee etenemään ainakin lopulta systemaattisesti ja uskoo lopputuloksensa syntyyn. (Aukeantaus 2006, 61).

Tämä niin sanottu päätöksellinen luovuus on juuri sitä, jota tarvitaan taiteen tekemisessä. Täten tässä opinnäytetyössä puhuttaessa luovuudesta viitataan juuri tähän päätökselliseen luovuuteen.

Aukeantauksen (2006) yllä mainitsemat ominaisuudet liittyvät täysin juuri tähän luovuuden tyyppiin. Päätökselle luoda tai jo luodessaan taiteilija usein kohtaa erinäisiä esteitä ja haasteita, kuten esimerkiksi sosiaalinen paine.

Taideteoksen tarkoitus on vedota yleisöön tavalla tai toisella. Sosiaalinen paine ilmenee taiteilijalle, koska teos ja taiteilija ovat aina jollain tapaa symbioosissa. Teos on henkilökohtainen ja ulkopuolisten tahojen suhtautuminen tuotokseesi on otettava vastaan. Oli se sitten negatiivista tai positiivista. Taiteilijan on kannateltava omaa teostaan uskoen siihen ja perustellen sitä, yleisölle ja itselleen.

Päätöksellinen luovuus, toisin kuin ns. arkiluovuus yleensä on huomattavasti pidempi prosessi, johon liittyy monia erilaisia tunteita. Toisinaan nämä tunteet pistävät kapuloita rattaisiin teko prosessissa. Monet kirjoittajat taistelevat esimerkiksi häpeän tunteen kanssa oman tekstinsä suhteen. Häpeä toimii tässä tapauksessa tietynlaisena itsesuo-

jelu vaistona, kehottaen kirjoittajaa olla paljastamatta liikaa itsestään. Tämä itsesuojelu vaisto saattaa saada kirjoittajan jättämään tekstinsä pöytälaatikkoonsa piiloon.

Luominen on työtä, jossa mitataan motivaatiota. Tätä ominaisuutta tarvitaan sietääkseen luomisen aikana esiintyviä epävarmoja tunteita omaa tekemistään kohtaan. Motivaatio erottaa luovan ihmisen ei luovasta ihmisestä. Jokaisella ihmisellä putkahtelee ideoita päähän aika ajoittain. Ero on siinä, että lähteekö niitä toteuttamaan.

2.2 Luova prosessi

Bengt Renander (2003, 34) kertoo kiinnittäneensä huomiota mielenkiintoiseen seikkaan:

Huomasin käyväni läpi saman tunteiden kirjon, teinpä sitten ruokaa, kirjoitin kirjaa tai ohjasin elokuvaa. Miksi kalsari-mainoksen tekeminen tuntuu samalta kuin lampaankyljysten ja punajuuririsoton kokkaaminen?

Olen hämmästykseni huomannut, että muutkin kokevat samoja tunteita kuin minä. Useimpien ihmisten kohdalla luovuuteen tuntuu liittyvän epäröintiä, tyhjyyden tunnetta, turhautumista, pelkoa, ahdistusta ja kiukkua.

Ovatko nämä tunnetilat tärkeä osa luovaa prosessia? Ovatko ne väistämättömiä? Silloin vika ei olekaan minussa vaan luovan prosessin luonteessa. Miten lohduttava tieto se olisi-kaan kaikille luoville ihmisille, jotka ovat epäilleet kykyjään.
(Renander 2003, 34.)

Luovaa prosessia ajatellessa itselleni nousee vahvimmin pintaan juurikin nämä haasteelliset tunteet ja niiden kanssa toimiminen. Luovaan prosessiin kuuluu tietenkin paljon muitakin tunteita kuin näitä negatiivisiksi luokiteltavia. Oli prosessi sitten pitkä tai lyhyt, sisältää se usein monenlaisen tunteiden kirjon. Ensin tulee idea ja innostus siitä. Innon saattamana alkaa toteuttaminen. Seuraavaksi todennäköisesti epäily nostaa päätään, sillä idean konkreettinen toteuttaminen ei olekaan niin helppoa miltä se ajatuksissa näyttäytyi. Tällöin ratkottavana on uusia pulmia. Niiden ratkaiseminen antaa mielihyvää ja voimaa kunnes uudet pulmat saapuvat.

Itse koin oman prosessini Kehän kanssa yllämainitsemani kaltaisena vuoristoratana. Mukana oli innostusta ja suurta luottoa omaan tekemiseen, mutta vastapainona epätoivoa ja ahdistusta. Nämä tunteet kuuluvat kuitenkin oleellisena osana luovaan prosessiin.

3 KEHÄN TAUSTOJA

Kehä oli käytännöllinen opinnäytetyöni teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksessa. Esityksen ensi-ilta oli 15.1.2016 teatteri Maneerissa.

Kehä kertoo surrealistisesta tilasta nimeltään Kehä, johon itsemurhan tehneet ihmiset päätyvät. Kehän sisällä ei tunneta surua eikä kipua, koska henkilöt siellä ovat kuolleita eivätkä he tunne positiivisiakaan tunteita. Kehän reunan ylittämällä pääsee takaisin elävien kirjoihin, takaisin tähän maailmaan, jossa tunteminen olisi taas mahdollista. Kehän sisällä vallitsee ajattelutapa, jonka mukaan Kehä on sielun turvapaikka kaikelta maailman pahalta. Siksi rajan ylittäminen ei ole hyväksyttävä ajatus.

Näytelmän päähahmo alkaa kyseenalaistamaan tätä ajattelutapaa hänen kaivatessaan elämisen tuomia hyviksi luokiteltavia asioita, kuten rakkaus ja onnellisuus. Näytelmä kannustaa ihmistä kohtaamaan elämän sen kaikissa väreissä. Ilman surua ei ole olemassa iloa. Tämä on esityksen ydinidea pähkinänkuoressa, sisältö ja muoto avautuvat enemmän opinnäytteen edetessä.

Miksi lähdin toteuttamaan juuri tällaista esitystä?

Kaikki alkoi syksyllä 2013 Naantalissa. Olimme silloisen tyttöystäväni kanssa kiivenneet suljettuun Muumimaailmaan aitojen yli. Autio Muumimaailma kutkutti kovin mieltäni ja aloin leikkimään ajatuksella siellä asuvasta ihmisjoukkiosta. He asuisivat aitojen sisällä, ilman lupaa astua ulkomaailmaan.

Näin alueen tietynlaisena kuplana muun todellisuuden keskellä, jossa asukkaat pohtisivat millaista ulkomaailmassa voisi olla. Ajatus tämänkaltaisesta eristäytymisestä oli ensimmäinen sysäys prosessilleni.

Samoihin aikoihin päässäni oli pyörinyt toinen aihio teokselle. Olin tuohon aikoihin pohdiskellut jonkun verran kuoleman pelkoa ja sitä, miten monet ihmiset joutuvat kohtaamaan sen. Itsellenikin suhtautuminen kuolemaan on joskus ollut huomattavasti epähyväksyvämpi mitä nykyään. Tuolloin ajattelin, että jos koko asian kääntäisi pääläelleen, siten, että kuolleet pelkäävät elämää. Täten toivon saavani itsellenikin jonkinlaista uutta näkökulmaa omaa kuoleman pelkoani kohtaan.

Niinpä lopulta nämä kaksi idean jyvistä yhdistyivät ja Kehästä tilana muodostui epämaallinen tila elämän ja kuoleman välillä, eräänlainen limbotila. Tämä palveli myös haluani tehdä esitys, joka sisältää absurdeja elementtejä.

Tästä löytyi syy näytelmän hahmojen eristäytymiselle. He pelkäävät elämää, joten he ovat eristäneet itsensä siitä tekemällä itsemurhan. Se on ns. täydellinen eristäytyminen kaikesta siitä, minkä me tunnemme todellisuutena.

Bengt Renanderin (2003, 27) kirjan ”Luovan prosessin tunteet” mukaan luova prosessi lähtee aina kaipauksesta:

Kaipauksesi toimii kuin tutka. Jos haluat vaihtaa työpaikkaasi, tutkasi karttoittaa uusia mahdollisuuksia. Se poimii työpaikkailmoitukset, tuttavien kautta saadut vinkit sekä huhut mielenkiintoisista paikoista. Jos kaipaat seuraa, tutkasi etsii mielenkiintoisia ihmisiä. Mikäli kaipaavat ammatillisia haasteita kiinnität huomioita mielenkiintoihin projekteihin ja tehtäviin.

Tartutaan tähän ajatukseen. Mikä oli minun kaipaukseni kohde? Mihin tarpeeseen Kehä vastasi ja miksi ryhdyin tekemään juuri tätä työtä?

Kun aloitin Kehän kirjoittamisen 2013 syksyllä, en ollut ennen kirjoittanut yhtäkään fiktiivistä tekstiä tai tarinaa aikuisiälläni. Palo tarinan kertomiseen oli kuitenkin pitkään kulkenut mukanani.

Katsoessani elokuvia, animaatioita tai näytelmiä joita pidän hammästyttävänä tai erityisen onnistuneina, mieleni valtaa ärsyyntyminen. Ärsyyntyminen siitä, että olen vain katsoja. Haluan itsekin luoda jotain yhtä vaikuttavaa enkä tyytyä vain katsomaan muiden mestariteoksia.

Ihminen voi oppia tiedostamaan minkälaiset asiat saavat hänet toimimaan ja miksi. Se vaatii itsetutkiskelua ja peiliin katsomista, mutta se kannattaa, sillä tätä kautta on mahdollista päästä sellaisen motivaation äärelle, johon ulkoiset uhat tai palkkiot eivät vaikuta. Tällaista motivaatiota kutsutaan sisäiseksi motivaatioksi. Sisäinen motivaatio on huippuluovien ihmisten ehkä leimallisin piirre. He ovat huippukiinnostuneita asioista asioiden itsensä vuoksi.

Esimerkiksi taiteilija saattaisi sanoa: ”Tekisin tätä työtä joka tapauksessa, vaikka minulla ei olisi edes yleisöä, vaikka kukaan ei ostaisi töitäni, ja vaikka kritikit vain haukkuisivat. (Tuominen & Koski 2007, 54.)

Saku Tuomisen ja Jussi Kosken kirjassa (2007) puhutaan sisäisestä motivaatiosta luovuuden tietynlaisena moottorina. Tällainen motivaatio on heidän mukaansa ulkopuolisista tekijöistä riippumatonta. Tällaisia ulkopuolisia tekijöitä voivat esimerkiksi olla muiden ihmisten mielipiteet työstäsi tai vaikka teatteriesityksen kaupallinen menestys. Sisäistä motivaatiota omaavilla ihmisillä on niin sanottua intohimoa alaansa tai asiaansa kohtaan vaikka he eivät työstään tunnustusta saisikaan.

Minun kohdallani Kehää tehdessäni asia ei ollut aivan näin yksioikoinen. Minulla oli intohimoa ja innostusta ideaani ja tulevaa näytelmääni kohtaan. Prosessin aikana myös nautin tekemisestä. Eli tätä sisäistä motivaatiota oli. Se oli kuitenkin vain osa motivaatiotani.

Halusin alusta saakka tehdä Kehästä sisällöltään ja teemoiltaan massiivisen teoksen, joka vaikuttaisi mahdollisimman moneen katsojaan mahdollisimman voimakkaasti. Halusin myös tehdä sen kouluni ulkopuolelle ja tienata sillä rahaa. Halusin Kehän olevan mahdollisimman hyödyllinen minulle itselleni. Sisäinen pakkoni oli näyttää kynteni ja taitoni. Sisäisen motivaation lisäksi minulla oli siis suuri ulkoinen motivaatio. Tietynlainen kilpailullinen halu sille, että Kehä olisi suuri ja näin minäkin olisin suuri.

Tuomisen ja Kosken kirjan (2007) ajatuksien mukaan, tällainen ajattelu mahdollistaa juurikin ulkoisten uhkien ja ulkoisten porkkanoiden vaikuttavuuden tekijään. Voiko taidetta sitten tehdä tällaisesta lähtökohdasta? Kyllä voi, siitä itse olen elävä todiste, mutta minkälaista taidetta? Siinä onkin hankala kysymys.

Pidetään tämä kysymys mielessä, kun lähden avaamaan prosessia kirjoittamisesta ensi-iltaan.

Kirjoittaessani Kehästä, jaan sen kahteen luovaan prosessiin: kirjoitusprosessiin ja ohjausprosessiin. Nämä kaksi luonnollisesti erosivat toisistaan voimakkaasti niiden ollessa kaksi täysin eri taiteellisen toiminnan alustaa, toinen ensisijaisesti yksin luomista ja toinen ryhmässä. Seuraavaksi käyn läpi molemmat läpi erikseen kuvaillen niiden vaiheita. Asetan molempien prosessien haasteet sekä onnistuneet hetket tarkasteluun.

4 KIRJOITUSPROSESSI

4.1 Ideointi

Ensimmäiset tekstin pätkät tuotin dramaturgian kurssille ideoinnin ollessa vielä alkutekijöissään. Hahmottelin alkupään kohtausta, jossa Kehään saapuu uusi tulokas ja vanhat asukkaat ottavat hänet vastaan. Tämän aikainen teksti erosi hyvin voimakkaasti myöhemmistä kirjoituksistani muun muassa kielellisesti ja tunnelmaltaan.

Tämän pienen tekstikokeilun jälkeen alkoi erittäin voimakas ideointivaihe, joka tuotti suuren määrän sisältöä pohjaidean ympärille. Tässä kohtaa inspiroiduin voimakkaasti muista teoksista.

Tekstin idea syntyi havainnoistani todellisuudesta ja omista ajatuksistani, jotka inspiroivat kirjoittamaan. Kuitenkin läpi koko kirjoitusprosessin inspiroiduin vahvasti muista teoksista ja jopa lainasin niistä elementtejä. Alkuvaiheessa eräs animaatiisarja toimi minulle suurena innoittajana ja jonkinasteisena suunnan osoittajana.

Tämä kyseinen sarja oli hyvin filosofinen niin kuin oman tulevan näytelmänikin olisi tarkoitus olla. Sarjassa oli monia ehdotuksia elämän tarpeellisuudesta ja toisten ihmisten merkityksestä yksilölle. Sarjassa oli myös voimakas pakenemisen teema, joka sekin linkittyi omaan maailmaani. Muun muassa näistä ajatuksista pystyin tekemään helpon yhteyden omaan tekstiini ja omaan jo olemassa olevaan ajattelutapaani. Näitä sarjan filosofisia ajatuksia räätälöin omaan tekstiini.

Toinen asia, johon sarjalla oli huomattava vaikutus, oli hahmot. Sarjan hahmoista kaikilla on ongelmia ihmisten kohtaamisessa ja kanssakäymisessä. Joihinkin Kehän hahmoista otin pohjaksi sarjan hahmon. Yhden kohtauksen mm. aloitin käytännössä täsmälleen samalla tavalla kuten eräs sarjan kohtausta alkaa.

Olen kuullut joskus sanottavan, että luovuus on varastamista. Pitää vain osata häivyttää johtolangat. Tätä ajatustapaa kuulee perusteltavan sillä, että kaikki on jo keksitty. Uudet tarinat ovat yhdistelmiä aikaisemmin tehdyistä tai muovauksia vanhoista. Mielestäni edellä mainitussa on paljon totuudenmukaisuutta, vaikkakin se on hieman liian mustavalkoinen ajattelutapa omaan makuuni.

Oma tarkoitukseni ei ollut missään vaiheessa kopioida toisen työtä. Täysi kopiointi olisi sinällään mahdotonta eikä luovaa laisinkaan. Uskon kyllä, että luovuuteen liittyy ainakin taiteessa lainaamisen ja muiden töistä inspiroitumisen aspekti. Ääriesimerkkinä jos kopioisin kaikki elementit jo olemassa olevista teoksista ja järjestäisin ne uudestaan omaksi tekstini. Sen minä laskisin uuden luomiseksi. Läheskään näin radikaalista lainaamisesta ei kuitenkaan ollut minun kohdallani kyse.

Tarkoitukseni oli kasata ns. oman ideani päälle elementtejä, jotka tukisivat ideaani. Otin varmasti myös sellaisia, jotka eivät sitä tukeneet. Tämä oli ensimmäinen teksti, jota aloin kirjoittamaan, ja uskon välillä innostuneeni liikaakin kaikista mahdollisuuksista ja asioista joita voisin tekstiini sisällyttää.

Muut teokset voivat toimia oivina inspiraation lähteinä ja itse koen eettisesti mahdollisena osittaisen materiaalin lainaamisen näistä inspiroivista teoksista. Rajansa kuitenkin kaikella, sillä tällainen toiminta saattaa herkästi vaikuttaa oman teoksesi ainutlaatuisuuteen negatiivisesti ja tällainen teennäisyys näkyy herkästi päällepäin. Näin voi käydä jos liikaa ihannoi, jotain tiettyä teosta ja unelmoi liikaa samanlaisen tekemisestä. Tätä asiaa minä itse varoin ja yritin tasapainotella kultaisessa keskitiessä.

Ideointivaiheessa sain paljon myös apua ystäviltäni. Keskustelin monien eri henkilöiden kanssa tulevasta tekstistäni ja moni heidän ideansa päätyi lopulliseen teokseen. Kirjoittamisen aloitin vasta kun ideointi oli erittäin pitkällä. Suurin osa asioista, joita halusin sisällyttää tekstiin oli päätetty jo suunniteltaessa. Vaikein osuus oli siis vuorossa seuraavaksi; itse kirjoittaminen.

4.2 Kirjoittaminen

Kirjoittamisen alussa minulla oli selkeät raamit siitä mitä tulisin kirjoittamaan, kattavan ideointini ansiosta. Kirjoittaminen osoittautui kuitenkin haasteiden täytteiseksi.

Ideointivaiheessa on helppoa ja paineetonta keksiä ideoita. Kirjoittaminen on kuitenkin työteliäs osuus, jossa joudut konkreettisesti tekemään sen mitä olet suunnitellut. Itseleni kirjoittamisen aloittaminen oli ainakin alkuvaiheessa hankalaa. Sillä työn tekemisen pakoileminen on minulle tyypillistä. Minulla oli tuolloin vielä pienempi itse kuri ja usein työnsi kirjoittamista eteenpäin ja se eteni verkkaisesti.

Tämän ollessa ensimmäinen teksti, jota aloin kirjoittamaan, koin järkytyksen hetken. Näytelmän kirjoittaminen ei ollutkaan niin helppoa. Kuten sanoin, ideointi on helppoa ja mukavaa puuhaa. Näiden ajatusten siirtäminen paperille voi olla tuskallisen turhauttavaa. Onnistukseen siinä pitää tehdä kovasti töitä:

Luovuus ei ole mystiikkaa vaan työnteen tulos. (Tuominen & Koski 2007, 40.)

Löysin kuitenkin tapoja kirjoittamisen aloittamiseen helpottamiseen. Minulle alkoi muodostua tietynlaisia rituaaleja kirjoitustilanteeseen. Otin useimmiten saman asennon sohvalta ja laitoin musiikkia soimaan. Tiedyt kappaleet kulkivat mukana pitkin kirjoitusprosessiani. Yleensä nämä rituaalin omaiset kirjoitushetket sijoittuivat iltaan ja yöhön. Täten ajankohdastakin tuli osa tätä rituaalia.

Vaikka nämä yllämainitut asiat eivät olleet mitään mullistavia tai suuresti tekemiseen vaikuttavia, oli niistä kuitenkin apua. Tällaiset pienet asiat helpottivat työskentelyn aloittamista ja oikeaan tilaan pääsemisessä. Eritoten tämän rituaalisen hetken voiman havaitsi tekstin jo ollessa valmis. Tietyn kappaleen kuullessa saattoi tulla tunne, että nyt olisi hyvä hetki kirjoittaa. Lähes heti tajutessaan sen, että teksti onkin jo valmis tuli pienimuotoinen turhautumisen tunne. Olisi tehnyt mieli kirjoittaa vielä lisää juuri sitä samaa tekstiä.

Eräs toinen asia, joka edisti ainakin omaa luovuuttani, oli ulos kirjoittamaan lähteminen. Kesällä kauniina päivänä saatoin ottaa pyörän alle ja lähteä luontoon kirjoittamaan. Tämä ainakin toimi minun liikkumiseen taipuvaiselle luonteelle hyvin. Siinä yhdistyi hyvin kesäinen ulkoilman ja maisemien tunnelmointi kirjoittamisen ohella. Hetkeksi saattoi pysähtyä yhteen paikkaan kirjoittamaan ja sitten jatkaa taas toiseen. Tämä toimi tietynlaisena porkkanana kirjoittaa ja myös tylsistymisen ehkäisijänä.

Nämä ovat muutamia esimerkkejä, jotka auttoivat minua olemaan luova silloin kun piti olla luova. Eli toisin sanoen piti tehdä töitä.

Inspiraatio iskee harvoin kuin salama kirkkaalta taivaalta. Tämän ns. inspiroituneen tilan odottelemisen luomisen aloittamiseksi ei ole suositeltavaa. Se on mielestäni jonkinlainen äärimmäisen oivaltamisen tila, joka on mahdollista saavuttaa työnteen lomassa, jos se on löytyäkseen. Tätä tilaa voisi myös kutsua flow-tilaksi.

Tosin joskus ajatus toimii itsestäänkin:

Tiedostamaton mielesi synnyttää jatkuvasti uudenlaisia ajatuskimppuja eli ideoita. Kaikkein tehokkain tapa saada uusia ideoita on kerätä ne talteen juuri silloin kun ne yllättävät. Monet nerokkaat teokset olisivat saattaneet jäädä tekemättä, jolleivät niiden tekijät olisi poimineet päähän juolahtanutta oivallusta heti paikalla talteen. Lukemattomat luovat nerot da Vincistä Edisoniin taltioivat mieleensä juolahtaneet ideat myöhempää käyttöä varten. Näin he saivat ohikiitävät pienoisispiraatiot talteen, ja niitä oli myöhemmin mahdollista hyödyntää teoksen synnyttämisessä. (Järvilehto 2012, 105.)

Tätä minulle tapahtui usein kirjoitusprosessini aikana. Saatoin olla esimerkiksi kaupungilla ajattelemta lainkaan tekstiäni, kun sain ratkaisun johonkin pulmaan tekstissäni. Tämä saattoi hyvinkin olla pulma, jota olin aktiivisesti pohtinut tietokoneeni äärellä yrittäessä kirjoittaa.

Otin muutama rivi ylempänä esille käsitteen flow-tilasta:

Flow is a period of optimal behavior, or mastery, during which a person achieves high levels of output and pleasure in the process with little conscious effort. It happens in every sphere of life, from sport, art and music to a routine process in a factory or spring-cleaning in the house. It is accompanied by a sense of well-being and high self-esteem. Such times are unpredictable, but often happen either at work when a task provides its own pleasure and motivation, or in an area which the person has above-average knowledge and skill and special interest. Like all creative processes, it is also related to intrinsic motivation. (Adler 2002, 74.)

Minäkin saavutin toisinaan kirjoittaessani tämän tilan. Tilan, jossa kirjoittaminen sujuu kuin itsestään. Ajantaju katoaa ja kaikki keskittyminen kohdistuu tekstiin. Tällöin mitään muuta ei liiku pään sisällä ja tuolloin äänet, jotka kyseenalaistavat tekstiäsi ovat myös vaienneet. Tästä syystä tekstiä tulee kuin solkenaan, koska oma kriittisyytesi ei suodatta tekstiä. Tällaisina hetkinä eläytyy täysin hahmoihin joita kirjoittaa. Tietyllä tapaa näyttelee niitä omassa päässään ja kirjoittaa sen ylös.

Koen, että tällaiseen tilaan pääseminen ei ole täysin kiinni itsestään. Sillä flow tilaan vaaditaan suurta nautintoa sen hetkisestä tekemisestä. Omia tuntemuksiaan ei voi täysin aukottomasti ohjailla.

On kuitenkin jotain tapoja, jotka auttoivat minua kirjoittamaan ja saattoivat nostattaa flow-tilaan pääsemisen todennäköisyyttä.

Ensimmäinen keino on antaa itselleen lupa kirjoittaa täysin epävalmista ja painokelvottomaa tekstiä. Kirjoittaa vain mitä mieleen tulee ilman suodatinta. Kun kirjoittaa tällaista tekstiä jonkin huomaan, että todella saa ajatuksiasi realisoitua paperille. Tämä tuottaa nautintoa ja innostut kirjoittamaan lisää. Myöhemmin tekstiä voi trimmata, mutta ei silloin kun ajatukset tulvivat paperille. Musiikki apukeinona tähän on myös nostettava esille. Oikeanlainen musiikki auttaa minua eläytymään kohtaukseen, jota kirjoitan.

4.3 Valmis teksti

Tekstin kirjoittamisessa meni lopulta noin kaksi vuotta. Tämä aika johtuu suurimmaksi osaksi keskellä prosessia olleesta hyvin pitkästä tauosta, jolloin kirjoitin toista tekstiä. Kahden vuoden jälkeen teksti valmistui viikkoa ennen harjoitusten alkua.

Tekstiin sisältyi lopulta monia suuria teemoja ja väittämiä elämästä. Tämän ollessa ensimmäinen tekstini olin äärimmäisen innostunut kaikista mahdollisuuksista, joita minulla oli mahdollisuus omaan tekstiini laittaa. Tämä johti siihen, että tekstissä oli jonkinverran ristiriitaisuuksia ja päällekkäisiä asioita.

Näytelmästä muodostui jollain tasoilla hankala näytellä. Hahmot ovat osaltani täysin analysoituja, ja mielessäni olen rakentanut heidät ja motiiveiltaan uskottaviksi. Tätä kaikkea informaatiota oli haastavaa mahduttaa tämän mittaiseen tekstiin ja täten hahmojen kaaret muistuttavat enemmän varpusen pyrähdystä kotkan lennon sijaan.

Kaiken kaikkiaan olen kuitenkin tekstiin erittäin tyytyväinen. Sitä oli mukava tehdä ja pääsin toteuttamaan itseäni. Olen saanut tekstistä myös paljon positiivista palautetta.

Eriyisen tyytyväinen olen omaan oivallukseeni elämästä, joka on koko tekstin suurin teema. Ihminen ei voi saada hyviä tunteita ellei hän ole valmis kohtaamaan ikäviä tunteita. Näytelmä rohkaisee ihmisiä astumaan ulos omasta henkilökohtaisesta kehästä ja rohkeasti kohtaamaan sen ulkopuolella olevat mahdollisuudet.

5 OHJAUSPROSESSI

Mielestäni luovuus ohjaamisessa on mitä suurimmalta osin ongelmanratkaisua. Varsinkin harjoitustilanteessa se on jatkuvaa ratkaisujen etsimistä yhdessä näyttelijöiden ja toki myös muun työryhmän kanssa. Ohjaajan pitää olla tietoinen ongelmasta ja hänen pitää pystyä sanoittamaan se näyttelijälle, jotta sitä voidaan yhdessä ratkoa. Ohjaajan tehtävä on määritellä näytelmän ja kohtauksen ilmapiiri, tempo ja ylipäänsä kontrolloida informaatiota joka välittyy lavalta yleisölle. Ohjaajan pitää puntaroida, mikä informaatio palvelee näytelmää ja sille annettuja tavoitteita.

Ohjaaja käyttää luovuuttaan myös harjoitusten ulkopuolella suunnitellessaan harjoituskerran sisältöä ja harjoiteltavien kohtausten sisältöä.

Itse kävin aina läpimentävät kohtaukset yksityiskohtaisesti läpi itsekseni. Mietin henkilöiden tahdonsuuntia ja tärkeimpiä ajatuksia. Usein saatoin kirjoittaa paperiin jo valmiiksi ohjeita näyttelijälle, joiden uskoin tuottavan sellaista toimintaa näyttelijältä, jollaista halusinkin nähdä. Yritin kotona etukäteen saada mahdollisimman tarkan käsityksen siitä miten tulen ohjeistamaan näyttelijää.

Minulla oli aina pieni epäily omaa luovuuttani kohtaan ohjaajana. Harjoitustilanteessa ratkaisut pitää tulla mieleen hetkessä ja ne pitää pystyä sanoittamaan ymmärrettävästi näyttelijälle. Pelkäsin etten pystyisi spontaanisti keksimään ratkaisuja joskus hektisissäkin harjoitustilanteissa.

Ensimmäistä kertaa elämässäni, jouduin olemaan vastuussa tämän suuruisesta työryhmästä. Edellinen ja ensimmäinen ohjaukseni oli monologi eli siinä minulla oli ohjattavani vain yksi näyttelijä. Tässä produktiossa näyttelijöitä oli viisi, suurin osa heistä eivät olleet minulle tuttuja entuudestaan. Tämä näyttelijöiden itselleni suuri lukumäärä osoittautui monesti harjoitus kauden aikana jonkinlaiseksi jännittämisen aiheeksi. Näyttelijöiden kohtaaminen oli minulle silloin tällöin ponnistusten takana.

Rehellisesti sanottuna minua jännitti mennä harjoituksiin suhteellisen pitkään. Mietin usein, että onko tämä normaalia. Sehän on erittäinkin oletettavaa, että ohjaaja jännittää ensimmäisiä harjoituksia, mutta mistä se on merkki, jos jännitystä ja ahdistusta on ilmassa vielä monen viikon jälkeen. Tämä herättää myös kysymyksen, minkälainen vaikutus tällaisella jännittyneisyydellä on työskentelyyn. Sillä vaikka tätä esiintyi enimmäkseen ennen harjoituksia, uskon sen olleen usein joillain tapaa läsnä myös harjoituksis-

sa. Tällaisina hetkinä en luultavasti saanut irti itsestäni niin paljon kuin olisin halunnut, juurikin näiden luovien ratkaisujen suhteen:

Research has shown that creativity decreases when a person is inhibited in some way. This may be: when observed; when aware they are being tested; when under authority; even when a reward is offered for successful completion of a task. (Adler 2002, 73.)

Yllä olevassa lainauksessa kerrotaan luovuuden laskevan tutkimuksien mukaan henkilön tuntiessa olevansa testattavana. Tämän tunnistan hyvin itsessäni.

Ohjaamaan lähdeittäessä halusin luonnollisesti olla mahdollisimman hyvä ohjaaja. Minulla oli mielikuvia siitä, minkälainen ohjaaja haluaisin olla tai minkälainen minun pitäisi olla. Asetin siis itselleni paineita olla jonkinlainen, vaikka en ollut yhden näytelmän ohjanneena vielä edes täysin tietoinen ohjaaja identiteetistäni. Täten asetin itseni testattavaksi, minulle itselleni.

Luulen, että tämä aiheutti osaltaan ahdistustani näyttelijöiden kohtaamiseen. Mietin, pitävätkö he minua hyvänä ohjaajana.

Tällaiset ajatukset ovat täysin turhia, sillä ne vain vievät huomiota pois itse asiasta. Tämän koin itselleni suurimmaksi haasteeksi ohjaajana.

Toki oli harjoituskertoja, jolloin tunsin luovuuteni virtaavan ja nautin työskentelystä. Ohjaustilanteissa pääsin siis myös tähän aiemmin mainittuun flow tilaan. Kun tulin harjoituksiin rentona, tuntui kuin koko ilmapiiri olisi rennompaa. Itse olen tuotteliaampi ideoiden suhteen ja näyttelijät vastaanottavaisempia. Tuntuu siltä, että mitä rennompana harjoituksiin menin, sitä paremmin koin niiden menevän.

Siitä en voi olla varma miten omat tunteeni tulevat asettumaan tulevissa produktioissa, mutta tällaisen kokemuksen läpikäyminen ja siitä suoriutuminen antaa ainakin uskoa, että jatkossa ohjaukseen voi lähteä ainakin tältä osin rauhallisimmin mielin.

Ohjaajana olin tietoinen velvollisuudestani antaa tilaa työryhmäni jäsenten henkilökohtaiselle luovuudelle. Tätä toteutin eritoten tekstin tulkinnessa. Minä kirjoittajana olin totta kai tietoinen kaikesta mitä tekstiin olin kirjoittanut ja piilottanut. Ohjaajana halusin kuitenkin suhtautua siihen tekstiin täysin uutena. Olin erittäin avoin näyttelijöiden näkemyksille hahmoistaan ja tekstin maailmasta ylipäänsä. Yritin olla selittämättä tekstiä siis liikaa. Tietenkin vastasin jos kysyttiin esimerkiksi jonkun repliikin merkityksestä.

Tekstille ja hahmoille tuli minun makuuni kiitettävä määrä uusia merkityksiä näyttelijöiden taholta.

Esimerkiksi eräs kohtaus kahden näyttelijän välillä päätyi lähes aina riemukkaaksi huvitteluksi. Tämän huvittelun aikana toisilleen entuudestaan tuntemattomat näyttelijät lähentyivät. Tämä vaikutti myös näiden kahden hahmon keskinäiseen dynamiikkaan tavalla, jota en ollut kirjoittaessani harkinnutkaan. Hyväksyin näiden kahden hahmon välisen suhteen muutoksen, koska se oli aitoa ja tapahtui lavalla todella.

Lisäksi annoin suhteellisen vapaat kädet tekniselle työryhmälle toteuttaa visioitaan. Halusin antaa heille myös mahdollisuuden toteuttaa omaa luovuuttaan ja täten tuoda esitykseen mahdollisimman paljon näkemyksiä omani ulkopuolelta. Käsikirjoittaja/ohjaaja roolissa on varmasti vaara jumittua omaan pinttyneeseen mielipiteeseensä teoksen oikeasta toteutustavasta. Tätä halusin välttää.

Ohjausprosessin keskivaiheilla alkoi, jokin puoli minusta jo voimakkaasti väsymään koko produktioon. Tämä kyseinen puoli minusta yritti parhaansa, jotta lopettaisin koko jutun kesken. Monesti minulla oli tunne, että kunpa saisi vain jättää koko homman taakseen ja piiloutua peittoni alle. Tämähän ei toki ollut millään tapaa realistinen vaihtoehto. Keskenjättäminenhän olisi tuntunut ylitsepääsemättömän pahalta, sillä se olisi ollut luovuttamista aivan liian massiivisessa mittakaavassa. Puhumattakaan kuinka moneen ihmiseen ja asiaan tällainen päätös olisi vaikuttanut. Koko ajatus lopettamisesta oli lähinnä fantasiointia, koska kuitenkin pohjimmiltani tiesin, että voimani kyllä riittävät prosessin loppuun viemiseen. Tuskallista se kuitenkin välillä oli:

Tuskan mieltäminen osaksi prosessia auttaa sietämään sitä. Kun aloittaa kuntoilun, lihaskivulle voi löytää myös myönteisen merkityksen. Jos kipuun suhtautuu luonnollisena osana kuntoilua, se ei saa sinua lopettamaan harjoittelua. Päinvastoin, kipu todistaa, että kuntosi on kohenemassa. (Renander 2003, 15.)

Tuolloin keskellä prosessia en niinkään ymmärtänyt miten tuska on kovin usein mukana luovassa prosessissa. Vasta tätä opinnäytettä tehdessä ja perehtyessäni kirjallisuuteen luovasta prosessista, olen käsittänyt, että se kuuluu asiaan.

Luovan prosessin loppuun vieminen vaatii mielenlujuutta tai pakkoa. Kehää tehdessä minulla oli molemmat. Pakko sisälsi veloitteeni viedä tämä projekti loppuun siihen sisältyvien muiden ihmisten ja teatteri Maneerin takia. Jos tämän suuruista kipua aiheut-

tava prosessi olisi täysin yksilön oma, jäisi se paljon herkemmin viemättä loppuun tai menisi se vähintään tauolle.

Ensi-iltaan ollessa muutama viikko tunteeni lavalla tapahtuvaa kohtaan olivat hyvinkin epävarmat. Epäilin vahvasti tuleeko näytelmä olemaan hyvä. Suoraan sanottuna ajattelin, että siitä ei tule hyvä.

Näihin aikoihin valosuunnittelijamme tuli katsomaan harjoituksia ensimmäistä kertaa. Vedimme muistaakseni ensimmäisen puoliajan. Muistan miten vetäessämme ensimmäistä puoliaikaa välillä ajattelin, että varmasti hän (valosuunnittelija) pitää näkemäänsä surkeana. Päinvastoin kävi. Hän kehui näkemäänsä vuolaasti ja kertoi kuinka hän on täynnä ideoita valoihin. Siinä sivussa hän kehui myös minut tekijänä suurin piirtein maasta taivaisiin.

Tämä yhden ihmisen kommentti palautti oitis uskoni produktion. Se palautti uskon siihen mitä olen tekemässä. Se palautti uskoni itseeni. Tämän ansiosta olin taas loppupäivän ja ehkä seuraavankin päivän huomattavasti itsevarmempi ja täten luovempi ohjaus tilanteessa. Itsevarmana mieli ei turhaan kuormita itseään negatiivisilla ja huolestuneilla ajatuksilla. Tällöin jää enemmän aivokapasiteettia käytettäväksi olennaista kohtaan:

Dilbert sarjakuvan kehittäjä Scott Adams on kuvannut, kuinka hän kohtasi paljon torjuntaa ja kielteistä palautetta pyrkiessään pilapiirtäjäksi. Häntä muun muassa kehoitettiin menemään taidekouluun ja opettelemaan piirtämään. Mutta kun yksi United Median toimittaja lopulta uskoi hänen kykyihinsä, tarjosi sopimusta eikä pyytänyt muuttamaan mitään tyylistään tai tekniikastaan, Adamsin itsetunto ja oman osaamisen arvostus kasvoivat hetkessä. Adams koki piirustustaitonsa tulleen paremmaksi välittömästi tuon tapahtuman jälkeen. (Tuominen & Koski 2007, 59.)

Ensi-illan ollessa muutaman päivän päässä muutamilla näyttelijöillä oli edelleen epävarmuutta oman roolihahmonsa motiiveista ja kaaresta. Nämä asiat saatiin kuitenkin suurimmaksi osaksi loksautettua kohdilleen tekemällä yksinkertaisia päätöksiä. Lähinnä kyse oli, mitä näyttelijän pitää näyttellä. Kun tämä selvästi muutaman vaihtoehdon väliltä näkyi se lavalla heti selkeytenä ja itsevarmuutena.

Erään näyttelijän kanssa kylläkin pelkään roolityön jääneen hieman puolitiehen. Emme mielestäni saaneet täysin ratkaistua tiettyjä asioita. Tähän syynä on mielestäni osal-

taan meidän kahden välinen paikoittainen vaikeus täysin kohdata toisiamme. Tähän taas vaikuttavana tekijänä oli mielestäni meidän hieman epäselvä tilanteemme siviilissä. Tällainen asia ei tietenkään saisi vaikuttaa työskentelyyn, mutta tässä tapauksessa uskon sen jollain tasolla vaikuttaneen.

Itse ensi-ilta meni hyvin ja esityksessä oli hienoa energiaa. Koko työryhmän huojentunut asenne oli havaittavissa puoliajalla. Esityksistäni kävin itse katsomassa noin puolet, ja tällöin halusin ajatella työni olleen jo vihdoin ohi. Niinhän se toki olikin vaikka pieniä huomiota kerroin näyttelijöille silloin tällöin näkemästäni.

6 YHTEENVETO

Tämän kirjallisen opinnäytteen jälkeen pitkä prosessini Kehän kanssa alkaa viimein saavuttamaan päätöksensä. Se on ilman epäilystäkään ollut elämäni suurin yksittäinen projekti kahden ja puolen vuoden kestoissaan. Nyt tämä kirjallinen osuus tulee mukaan kolmantena itsenäisenä prosessinaan.

Itse teokseen olen näin jälkikäteen tyytyväinen. Asioita joita halusin lavalla näkyvän myös oli siellä. Oikeanlainen tunnelma ja lavalla olemisen tyyli saavutettiin. Saamastani osittain ristiriitaisesta palautteesta huolimatta uskon saavuttaneeni sen mitä halusinkin. Tarkoitukseni oli tehdä esitys joka pistäisi jokaisen katsojan pohtimaan syvällisesti jotain esityksessä esitetyistä teemoista. Sitähän en voi varmasti tietää onnistuinko, mutta uskon teoksen herättäneen ajatuksia jokaisessa sen nähneessä.

Hienoimman palautteen sain ensi-illan jälkeen täysin tuntemattomalta henkilöltä. Hän sanoi, että tämän esityksen nähtyään hän on valmis tekemään omassa elämässään muutoksen. Hän on valmis ottamaan riskin, valmis astumaan ulos oman elämänsä kehästä.

Itse opin tekijänä valtavasti tästä projektista. Tämä kirjallinen osuus auttaa minua vielä paljon tarkemmin jäsentämään kokemuksiani ja oppimiani asioita. Ensi kerralla ohjaamaan lähdetessä toivon omaavani suuremman itse luottamuksen omia kykyjäni ja näkemyksiäni kohtaan. Kirjoittamaan lähtiessäni uskon tämän kokemuksen antaneen minulle näkemystä hahmottaa paremmin tekstiä kokonaisuutena ja ymmärtämään miten erilaiset päätökset vaikuttavat katsojan/lukijan kokemukseen.

Tämä kaikki korreloituu omaan luovuuteeni. Mistä se siis koostuu ja mitkä asiat siihen vaikuttavat?

Tätä opinnäytettä kirjoittaessani olen yhä useammin todennut motivaation olevan avainasemassa luovaan prosessiin lähdetessä. Jos motivaatiota on tarpeeksi, oli se motivaatio peräisin sitten mistä hyvänsä, niin luomista tulee kyllä tapahtumaan. Tarpeeksi isolla motivaatiolla luo, vaikka prosessi olisi kuinka tuskallinen ja haasteita täynnä. Motivaatio liittyy taas työntekoon. Itse toivon jatkossa olevani myötämielisempi työntöön suhteen. Mieleissäni on niin paljon tulevia projekteja, ja ne toteutuvat vain jos olen valmis tekemään vaadittavan työn. Inspiroitunutta tilaa ei kannata jäädä odottelemaan: "Don't get it right get it written."

Luovuuden mahdollisimman tehokkaaseen käyttämiseen on olemassa keinoja. Uskon kuitenkin niiden olevan henkilökohtaisia, ja niitä oppii tunnistamaan itsestään tekemällä. Silloin huomaa, mitkä toimintatavat toimivat itsellä ja mikä vaikuttaa omaan tekemiseensä milläkin tavalla. Kirjat joita olen käyttänyt lähteinä tätä opinnäytettä tehdessä tarjoavat paljon näkökulmia ja apua oman luovuutensa kehittämiseen ja käyttämiseen. Niissä on paljon mielenkiintoista ja hyödyllistäkin tekstiä, mutta ennen kaikkea luomaan oppii luomalla. Monilla ihmisillä esteeksi muodostuvat nämä luovalle prosessille tyypilliset haasteelliset tunteet. Kehotan kuitenkin kanssa luojiani hyväksymään nämä tunteet ja kohtaamaan itsensä prosessissa. Näin ennen kaikkea tapahtuu kehitystä ja oppimista. Rohkeutta se vaatii. Rohkeus on kuitenkin vain toimimista vaikka pelottaisi.

LÄHTEET

Adler, H, 2002, Boost your creative intelligence, Lontoo, Kogan Page

Aukeantaus, P, 2006, Olenko luova?, Helsinki, P-O-A Books

Järvilehto, J, 2012, Tee itsestäsi mestariajattelija, Helsinki, Tammi

Renander, B, 2003, Luovan prosessin tunteet, Helsinki, Nemo

Tuominen, S & Koski, J, 2007, Kuinka ideat syntyvät?, Helsinki, Werner Söderström Osakeyhtiö